

เอกสารวิชาการ

Academic Focus

วาระการพัฒนาที่ยั่งยืนกับการขับเคลื่อนของประเทศไทย

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ISBN 2287-0520

ดาวน์โหลดเอกสารได้จาก <http://www.parliament.go.th/library>

Academic Focus

กรกฎาคม 2561

สารบัญ

บทนำ	2
แนวคิดเสรีนิยมใหม่กับปัญหาของการพัฒนา	4
วาระการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ	7
ทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย	10
บทบาทของรัฐสภาในการสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	14
บทสรุป	17
บรรณานุกรม	19

เอกสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

<http://www.parliament.go.th/library>

วาระการพัฒนาที่ยั่งยืนกับการขับเคลื่อนของประเทศไทย

“การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถของคนในรุ่นต่อไปในการตอบสนองความต้องการของตนเอง”

องค์การสหประชาชาติได้นำแนวคิดข้างต้นมาเป็นแนวทางในการพัฒนาโลกในศตวรรษที่ 21 โดยปรากฏเป็นรูปธรรมชัดเจนเมื่อได้มีการกำหนดวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ภายใต้อาชีพ 17 เป้าหมายที่เน้นการพัฒนาที่สมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ได้นำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติมาบรรจุเป็นส่วนหนึ่งในแผนพัฒนาประเทศ ด้วยตระหนักถึงความเชื่อมโยงของแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ และความรุนแรงของภัยพิบัติธรรมชาติ อันเป็นผลจากการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจในเชิงปริมาณตามเศรษฐกิจระบบทุนนิยม ซึ่งมีรากฐานมาจากแนวคิดเสรีนิยมใหม่

ปัจจุบัน ประเทศไทยได้ปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาประเทศสู่ความพอเพียงและความยั่งยืนมากขึ้น พร้อมทั้งได้บรรจุเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพของสิ่งแวดล้อมในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เพื่อให้การพัฒนาประเทศในทุกมิติประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนและเหมาะสมกับบริบทของคนไทย

ดังนั้น รัฐบาลในฐานะฝ่ายบริหารจึงมีบทบาทอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนประเทศให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีฝ่ายนิติบัญญัติและประชาชนเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือที่จะช่วยผลักดันให้การพัฒนาประเทศประสบความสำเร็จอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

บทนำ

หลายทศวรรษที่ผ่านมานับตั้งแต่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม ทิศทางการพัฒนาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมุ่งเน้นไปที่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญ โดยเชื่อว่าการขยายตัวทางด้านการค้าและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจจะทำให้ประชาชนรอดพ้นจากความยากจนและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งทฤษฎีเสรีนิยมแบบดั้งเดิม (liberalism) ที่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจของโลกตะวันตกในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 และทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ (neo-liberalism) ที่เป็นแนวทางหลักในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจโลกนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1980 (พ.ศ. 2523-2532) เป็นต้นมา ล้วนเกี่ยวข้องกับเรื่องการผลิต การบริโภค และการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่ไม่ได้กล่าวถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม การแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ และความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม แม้แต่ลัทธิมาร์กซ์ (Marxism) ซึ่งเป็นแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ชี้ให้เห็นความบกพร่องของเศรษฐกิจระบบทุนนิยมที่เป็นผลจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป ก็ไม่ได้มองถึงการพัฒนาที่สมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติเช่นกัน

การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ที่ต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากเพื่อการผลิตและบริโภค โดยละเลยการพัฒนาด้านสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อม กลับทำให้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำเพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งยังก่อให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดระหว่างคนจนกับคนรวย และระหว่างประเทศผู้ผลิตกับประเทศผู้บริโภค ซึ่งทำให้ต้องเบียดเบียนธรรมชาติมากขึ้นจนนำไปสู่ความไม่สมดุลของระบบนิเวศและภัยพิบัติธรรมชาติ นอกจากนี้ วิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในช่วงสองสามทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งวิกฤตเศรษฐกิจในเอเชียเมื่อ พ.ศ. 2540 และวิกฤตการเงินโลกเมื่อ พ.ศ. 2551 ได้ตอกย้ำให้เห็นว่าการพัฒนาแบบก้าวกระโดด ที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจในเชิงปริมาณโดยปราศจากการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มนุษย์ต้องพึ่งพาอย่างรอบคอบ นำไปสู่ความบกพร่องล้มเหลวทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงได้ตระหนักถึงปัญหาจากการพัฒนาที่มุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว แล้วหันมาให้ความสนใจกับการพัฒนารูปแบบใหม่ที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมและความเปราะบางทางสังคม เช่น ความยากจน ความหิวโหย ความไม่เท่าเทียม การไม่รู้หนังสือ เป็นต้น

เมื่อเดือนกันยายน 2558 ผู้นำจากประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ได้ลงมติรับรองเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (United Nations General Assembly: UNGA) เพื่อใช้เป็นวาระแห่งการพัฒนาโลกในอีก 15 ปีข้างหน้า หรือระหว่าง พ.ศ. 2559-2573 ต่อเนื่องจากการพัฒนาตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) ที่สิ้นสุดลงเมื่อ พ.ศ. 2558 เพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาแบบสมดุลทั้งด้านคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนเริ่มต้นมาตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2515 เมื่อนานาประเทศได้ตระหนักถึงวิกฤติด้านสิ่งแวดล้อม และปัญหาจากการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย โดยต่อมาใน พ.ศ. 2530 คณะกรรมาธิการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development) หรือคณะกรรมาธิการบรันด์ท์แลนด์*

* เรียกตามชื่อนางกรู ฮาร์เล็ม บรันด์ท์แลนด์ (Gro Harlem Brundtland) ประธานคณะกรรมาธิการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา

(Brundtland Commission) ได้เสนอรายงานชื่อ “อนาคตของเรา” (Our Common Future) ต่อองค์การสหประชาชาติ ซึ่งในรายงานฉบับนี้ได้กล่าวถึงนิยามและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ด้วย

สำหรับประเทศไทย การพัฒนาในอดีตของไทยได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ และชุดนโยบายเศรษฐกิจที่เรียกว่า “ฉันทามติวอชิงตัน” (Washington Consensus)* โดยจะเห็นได้ว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 7 ฉบับแรกของไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2504-2539 มุ่งเน้นการสร้างความสำเร็จเติบโตด้านเศรษฐกิจมากกว่าเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ระบบสวัสดิการสังคม และการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ แม้ว่าในยุคก่อนหน้าวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 เศรษฐกิจไทยมีอัตราการเติบโตอย่างรวดเร็วโดยตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) สูงถึงร้อยละ 7-8 ต่อปี แต่วิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้ชี้ให้เห็นว่า GDP ที่ทะยานสูงนั้นกลับไม่ได้นำมาซึ่งความสุขที่มั่นคงให้แก่คนในประเทศ อีกทั้งสะท้อนให้เห็นจุดบกพร่องและอุปสรรคนานัปการของการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมา อย่างเช่น การผลิตและการบริโภคที่เกินพอดี การพึ่งพิงการส่งออกและตลาดต่างประเทศมากเกินไป การขาดธรรมาภิบาลของผู้บริหารระดับสูงทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน การจัดสวัสดิการของรัฐไม่ครอบคลุมเพียงพอ ฯลฯ

จากบทเรียนที่ได้ในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ ประกอบกับได้รับอิทธิพลจากแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในกระแสโลก ประเทศไทยจึงปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาสู่ความสมดุลยิ่งขึ้น พร้อมกับน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy: SEP) ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร มาใช้สนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วย นอกจากนี้ในปัจจุบันรัฐบาลไทยยังกำหนดให้มีการจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ ซึ่งได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตลอดจนแผนระยะกลางและระยะยาวอื่น ๆ อาทิ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)** ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ เพื่อขับเคลื่อนประเทศไปสู่ความสมดุลและยั่งยืนภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงที่ต้องเผชิญในอนาคต

อย่างไรก็ดี สิ่งที่สำคัญกว่าแผนงานและนโยบายที่ดี คือ การแปลงแผนงานและนโยบายที่กำหนดไว้ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลจริง การปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างยิ่ง แต่ก็มักจะล้มเหลวได้ง่าย ดังนั้นการขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงไม่ได้เป็นเพียงหน้าที่ของรัฐบาลหรือหน่วยงานของฝ่ายบริหารเท่านั้น แต่จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคมด้วย รวมทั้งสถาบันนิติบัญญัติหรือรัฐสภา ดังนั้น ในบทความชิ้นนี้ นอกจากจะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับแนวคิดเสรีนิยมใหม่กับปัญหาของการพัฒนาที่ใช้เศรษฐกิจนำ วาระการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ และทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

* ฉันทามติวอชิงตัน เป็นชุดนโยบายเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับแนวคิดเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ และมีแนวคิดหลักคือการเปิดเสรีจะนำไปสู่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้

** ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี เข้าสู่การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2561 โดยที่ประชุมได้เห็นชอบให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณาศึกษาร่างยุทธศาสตร์ชาติ แล้วเสนอให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาเพื่อลงมติภายในวันที่ 7 กรกฎาคม 2561

ของประเทศไทยแล้ว ในตอนท้ายจะขอกล่าวถึงบทบาทของรัฐสภาในการสนับสนุนการดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนประกอบด้วย

แนวคิดเสรีนิยมใหม่กับปัญหาของการพัฒนา

แนวคิดเสรีนิยมใหม่เป็นรากฐานของระบบทุนนิยมโลกในปัจจุบัน และเป็นที่มาของการจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศเพื่อทำหน้าที่ดูแลเศรษฐกิจโลกและให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประเทศสมาชิกอีกด้วย เสรีนิยมใหม่เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากแนวคิดของสำนักเสรีนิยม หรือเสรีนิยมแบบดั้งเดิม ซึ่งเชื่อในอิสรภาพของปัจเจกบุคคล และกลไกการทำงานของตลาด โดยจำกัดบทบาทของรัฐให้เข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจน้อยที่สุด เพื่อให้กลไกตลาดเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ แต่แนวคิดเสรีนิยมใหม่มีลักษณะที่กว้างมากกว่าแนวคิดดั้งเดิม โดยได้กล่าวถึงการพึ่งพาพึ่งระหว่างรัฐ (interdependence) ซึ่งหมายถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก เพื่อให้สามารถเคลื่อนย้ายทุน ทรัพยากร และฐานการผลิตได้อย่างเสรี รวมถึงความจำเป็นในการมีสถาบันระหว่างประเทศเพื่อสร้างกติกาและดูแลระบบการเงินของโลก (อรณิข รุ่งธิพานนท์, 2557, 14-15)

แนวคิดเสรีนิยมใหม่ทรงอิทธิพลมากขึ้นเมื่อผู้นำของประเทศมหาอำนาจอย่างประธานาธิบดี โรนัลด์ เรแกน (Ronald Reagan) ของสหรัฐอเมริกา และนายกรัฐมนตรี มาร์กาเร็ต แทตเชอร์ (Margaret Thatcher) ของสหราชอาณาจักร ได้นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจตกต่ำของประเทศในช่วงทศวรรษที่ 1980 ความสำเร็จดังกล่าวได้แผ่ขยายไปยังประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งในเอเชีย ลาตินอเมริกา และแอฟริกา โดยได้รับแรงสนับสนุนจากสถาบันสามแห่งในกรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา ซึ่งได้แก่ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) ธนาคารโลก (World Bank) และกระทรวงการคลังของสหรัฐอเมริกา (US Treasury Department) ที่ได้มีการเสนอชุดนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีที่รู้จักกันในชื่อ “ฉันทามติวอชิงตัน” ชุดนโยบายดังกล่าวเป็นข้อเสนอแนะสำหรับประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาที่ต้องการส่งเสริมนโยบายการค้าและการเงินแบบเสรี และลดบทบาทของรัฐในการแทรกแซงระบบเศรษฐกิจ (ศิริพร สัจจามันท์, ม.ป.ป.)

นอกจากนี้ เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลงในช่วงต้นทศวรรษที่ 1990 (พ.ศ. 2533-2542) พร้อมกับชัยชนะของประเทศฝ่ายโลกเสรี โครงสร้างของโลกก็เปลี่ยนแปลงไป พร้อมกับการขยายตัวของแนวคิดเสรีนิยมใหม่ทั้งในมิติการเมืองและเศรษฐกิจ ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมุ่งพัฒนาการเมืองไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย พร้อมกับพัฒนาระบบเศรษฐกิจไปในทิศทางของระบบทุนนิยม แม้แต่ประเทศที่ยังคงความเป็นสังคมนิยมในทางการเมืองมาจนถึงปัจจุบัน อย่างเช่น จีน เวียดนาม และลาว ก็ยังละทิ้งระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมแล้วนำแนวคิดแบบทุนนิยมมาประยุกต์ใช้ในการเร่งขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศแทน เพราะเมื่อประเทศใดต้องการแข่งขันในตลาดโลก ก็ย่อมต้องเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและดำเนินนโยบายเปิดเสรีมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับบรรยากาศการค้าและการลงทุนเสรีที่เป็นแนวทางหลักของโลก

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการพัฒนาของโลกในช่วงสองสามทศวรรษที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาที่ใช้เศรษฐกิจนำเพื่อเพิ่มความมั่งคั่ง ทำให้ต้องใช้ปัจจัยการผลิตจำนวนมาก ซึ่งรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด

อาทิ ดิน แร่ธาตุ น้ำ ป่าไม้ แต่กลับไม่ได้ตระหนักถึงความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนปัญหาทางสังคมที่มาพร้อมกับการแข่งขัน ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงปัจจัยการผลิต และการบริโภคที่ไม่เหมาะสม ด้วยเหตุนี้ นโยบายเศรษฐกิจตามแนวคิดเสรีนิยมใหม่จึงถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการพัฒนาที่ไม่สร้างความสมดุลระหว่างคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

เหตุใดนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่จึงส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน ทั้งนี้ เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวคิดเสรีนิยมใหม่ได้ให้ความสำคัญอย่างมากกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งเศรษฐกิจจะเติบโตได้นั้น เอกชนต้องสามารถแข่งขันได้อย่างเสรี และมีอิสระที่จะบริโภคตามกลไกราคาของตลาด โดยรัฐจะต้องผ่อนปรนกฎระเบียบ และสร้างเงื่อนไขให้เอื้อต่อการค้าและการลงทุน อย่างเช่น การเปิดเขตการค้าเสรี หรือการใช้นโยบายขยายอุตสาหกรรมและการผลิตเพื่อการส่งออก ในขณะที่เดียวกัน จะต้องจำกัดบทบาทของรัฐในทางเศรษฐกิจด้วย ดังนั้น เมื่อต้องผลิตเพื่อการแข่งขันให้ได้มาซึ่งผลกำไรมหาศาล ก็ย่อมต้องเบียดเบียนแหล่งทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังที่ John H. Weaver (1973, p. 109, as cited in Haque, 1999, p. 206) ได้กล่าวว่า “แต่ละโรงงานต้องก่อกมลพิษเพื่อต้องแข่งขันกับโรงงานแห่งอื่น ๆ และแต่ละประเทศต้องก่อกมลพิษเพื่อแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ”

เมื่อรัฐต้องลดบทบาทในการแทรกแซงหน่วยเศรษฐกิจที่มีผลต่อการแข่งขันของตลาด ทำให้เกิดการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การลดเงินอุดหนุนในการผลิต และการถอนโครงการสวัสดิการทางสังคม ในขณะที่มีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมสำหรับบริการต่าง ๆ ของรัฐเพิ่มเติม อย่างเช่น ในช่วงทศวรรษที่ 1990 ประเทศส่วนใหญ่ในเขตแอฟริกาทางตอนใต้ของทะเลทรายซาฮารา ที่ได้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจทุนนิยมมาใช้ ได้ลดงบประมาณด้านสุขภาพ และ 21 ประเทศจากทั้งหมด 23 ประเทศในภูมิภาคนี้ได้ลดงบประมาณด้านการศึกษาระดับประถมด้วย (Walton and Seddon, 1994, 138-139, as cited in Haque, 1999, p. 206) นโยบายเหล่านี้ทำให้คนยากจนอยู่ได้อย่างยากลำบากมากขึ้น และทำให้ความแตกต่างระหว่างชนชั้นเพิ่มสูงขึ้น

นอกจากนี้ ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศได้ลดเงินอุดหนุนด้านการผลิต อย่างเช่น รัฐบาลของประเทศแคนาดา เม็กซิโก ปากีสถาน และเวียดนาม ลดเงินอุดหนุนสำหรับปุ๋ย ซึ่งมีผลกระทบต่อเกษตรกรรายย่อย กล่าวคือ เมื่อเงินอุดหนุนในการซื้อปุ๋ยลดลง ผลผลิตต่อพื้นที่ก็ลดลงตามไปด้วย เกษตรกรเหล่านี้จึงต้องขยายพื้นที่เพาะปลูกโดยการบุกรุกพื้นที่ธรรมชาติและตัดไม้ทำลายป่า (Reed, 1996, p. 314, as cited in Haque, 1999, p. 207) ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายขยายตลาดและเน้นการผลิตเพื่อส่งออก ยิ่งทำให้เกษตรกรและผู้ผลิตในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ต้องเพิ่มผลผลิตเพื่อป้อนตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งผลที่ตามมาก็คือ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมาก การก่อกมลพิษและขยะเพิ่มมากขึ้น และในท้ายที่สุดระบบนิเวศก็เสียหาย

ในขณะที่คนจนต้องเสียเปรียบในระบบการแข่งขันของตลาด คนรวยซึ่งเป็นคนส่วนน้อยของสังคมกลับถือครองปัจจัยการผลิตและบริการที่มีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจ รวมทั้งมีศักยภาพในการจับจ่ายเพื่อการบริโภคสำหรับคนรวย การบริโภคไม่ใช่เพื่อการดำรงชีพเท่านั้น แต่ยังเป็นเพื่อการแสดงฐานะด้วย ดังนั้น พฤติกรรมการบริโภคที่เกินพอดีหรือฟุ่มเฟือย จึงเป็นสาเหตุหนึ่งของการใช้ทรัพยากรจำนวนมากและสร้างขยะในระบบนิเวศเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ นโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่หรือเศรษฐกิจระบบทุนนิยมยังก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม ไม่เพียงทำให้สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นภายในประเทศรุนแรงมากขึ้นเท่านั้น แต่ยังทำให้ความเหลื่อมล้ำระหว่างประเทศเพิ่มสูงขึ้นด้วย กล่าวคือ เมื่อประเทศกำลังพัฒนาต้องการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดทุนนิยมโลก รัฐบาลของประเทศเหล่านี้ต้องผ่อนปรนกฎระเบียบเรื่องภาษี ตลอดจนเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน เพื่อดึงดูดนักลงทุนต่างชาติให้เข้ามาภายในประเทศ ผู้ประกอบการจากประเทศที่พัฒนาแล้วจึงสนใจเข้ามาลงทุนและตั้งฐานการผลิตในประเทศกำลังพัฒนา เนื่องด้วยค่าแรงที่ถูกลง และทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ ประกอบกับกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศกำลังพัฒนายังไม่เข้มงวด และมีมาตรฐานการควบคุมสิ่งแวดล้อมที่ต่ำกว่า ผู้ประกอบการจากประเทศที่พัฒนาแล้วจึงสามารถลดต้นทุนในการจัดการผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและขยะมูลฝอยได้ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ในขณะที่ประชากรของประเทศที่พัฒนาแล้วมีความมั่งคั่ง มีกำลังในการบริโภค แต่ประชากรในประเทศกำลังพัฒนายังต้องเผชิญกับความยากจนและความหิวโหย ตลอดจนความกดดันเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาที่ใช้เศรษฐกิจนำ (Haque, 1999, p. 209)

คำอธิบายข้างต้นได้ชี้ให้เห็นแล้วว่าทำไมระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มีรากฐานมาจากแนวคิดเสรีนิยมใหม่จึงถูกมองว่าเป็นสาเหตุของการพัฒนาที่ไม่สมดุลยั่งยืน นอกจากนี้ วิกฤติเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อหลาย ๆ ประเทศในช่วงที่ผ่านมา อย่างเช่น วิกฤติเศรษฐกิจในเอเชียเมื่อ พ.ศ. 2540 ยิ่งตอกย้ำว่านโยบายเศรษฐกิจที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจในเชิงปริมาณแบบเสรีนิยมใหม่ นำไปสู่ความล้มเหลวทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา ดังจะเห็นได้ว่าหลาย ๆ ประเทศที่เผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจในเวลานั้น ได้หันไปกู้เงินกองทุนการเงินระหว่างประเทศเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การกู้เงินนั้นมาพร้อมกับเงื่อนไขที่จะต้องปฏิบัติตาม ซึ่งเงื่อนไขเหล่านั้นล้วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับแนวคิดเสรีนิยมใหม่คือ รัฐต้องแปรรูปบริการของรัฐให้เป็นของเอกชน รัฐต้องผ่อนคลายนโยบายมากขึ้นเพื่อให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนภายในประเทศ รวมทั้งการเพิ่มภาษีและตัดงบประมาณด้านสวัสดิการสังคม ซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้ไม่ได้ทำให้ประเทศที่เผชิญกับวิกฤติฟื้นตัวได้เร็ว แต่กลับทำให้ปัญหาที่มีอยู่ทวีความรุนแรงมากขึ้นและทำให้คนในประเทศอ่อนแอลง จากผลกระทบเชิงลบที่ประเทศกำลังพัฒนาต้องเผชิญจากการปฏิบัติตามเงื่อนไขของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ทำให้เกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางต่อระบบเศรษฐกิจทุนนิยมภายใต้แนวคิดเสรีนิยมใหม่ และมองว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยพึ่งพิงปัจจัยภายนอกในสัดส่วนที่สูงนั้นทำให้เศรษฐกิจมีความเปราะบางต่ออิทธิพลภายนอกมากขึ้นด้วย ฉะนั้น แบบแผนของการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนได้จุดประกายให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกตระหนักถึงแนวทางใหม่ในการพัฒนาที่จะสามารถขยายความเจริญทางเศรษฐกิจได้อย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และทำให้ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งในรุ่นปัจจุบันและรุ่นต่อไปในอนาคต

วาระการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ

ความเสื่อมโทรมของแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและความรุนแรงของภัยพิบัติทางธรรมชาติอันเป็นผลจากการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวจนเกินขีดจำกัดของทรัพยากรที่โลกมีอยู่ ทำให้ประเทศต่าง ๆ เริ่มตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม และเห็นความสำคัญของการฟื้นฟูแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศร่วมกัน เพื่อให้การพัฒนาของโลกเป็นไปอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งแนวคิดเหล่านี้เริ่มเข้ามามีบทบาทในกระแสโลกเมื่อ พ.ศ. 2515 โดยองค์การสหประชาชาติได้จัดการประชุมระดับโลกเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาสีเขียวสิ่งแวดล้อมเป็นครั้งแรก ณ ประเทศสวีเดน ซึ่งการประชุมดังกล่าวมีชื่อว่า “การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์” (United Nations Conference on Human and Environment: UNCHE) ต่อมาใน พ.ศ. 2530 คณะกรรมาธิการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา หรือคณะกรรมาธิการบรินต์แลนด์ ได้เสนอรายงาน “อนาคตของเรา” ต่อองค์การสหประชาชาติ รายงานดังกล่าวได้กล่าวถึงค่านิยมของการพัฒนาที่ยั่งยืน และขอเสนอเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบใหม่ที่สามารถลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเรียกร้องให้ประชากรโลกเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตที่ฟุ่มเฟือย

“ Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs.” (World Commission on Environment and Development, 1987, chapter 2)

“การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถของคนในรุ่นต่อไปในการตอบสนองความต้องการของตนเอง”

ใน พ.ศ. 2535 องค์การสหประชาชาติได้จัดการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Conference on Environment and Development: UNCED) ณ ประเทศบราซิล ซึ่งในการประชุมดังกล่าว ผู้แทนจากประเทศสมาชิกจำนวน 178 ประเทศ รวมทั้งประเทศไทย ได้ร่วมลงนามรับรองแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ซึ่งถือว่าเป็นแผนปฏิบัติการของโลกในศตวรรษที่ 21 ที่หน่วยงานภายในขององค์การสหประชาชาติ รัฐบาลของประเทศสมาชิก และกลุ่มสำคัญต่าง ๆ จะนำไปดำเนินการ เพื่อร่วมกันพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม และสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นในระดับโลก ระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น (UNCED, n.d.)

นอกจากนี้ องค์การสหประชาชาติยังจัดการประชุมระดับโลกที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนอีกหลายครั้ง เพื่อให้ประเทศสมาชิกได้ตระหนักและสานต่อแผนปฏิบัติการ 21 รวมทั้งได้มีการจัดทำเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) ซึ่งกำหนดกรอบเวลาในการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายไว้ภายใน 15 ปี หรือระหว่าง พ.ศ. 2543-2558 การพัฒนาแห่งสหัสวรรษเป็นวาระการพัฒนาที่มุ่งเน้นแก้ไขปัญหาคritical เช่น ความยากจน การไม่รู้หนังสือ ความไม่เท่าเทียมทางเพศ โรคภัยไข้เจ็บ ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

เมื่อการพัฒนาแห่งสหประชาชาติสิ้นสุดลงใน พ.ศ. 2558 หลายประเทศก็ประสบความสำเร็จในการบรรลุตามเป้าหมายหลายด้าน อย่างเช่น ประเทศไทยสามารถบรรลุเป้าหมายแห่งสหประชาชาติในส่วนของ การขจัดความยากจนและความหิวโหย การให้เด็กทุกคนสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา การส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศ การต่อสู้กับโรคเอดส์ เป็นต้น (กระทรวงการต่างประเทศ, กรมองค์การระหว่างประเทศ, 2557) เพื่อให้การดำเนินงานเพื่อการพัฒนาเป็นไปอย่างกว้างขวางและมีผลในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้น องค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาขึ้นมาใหม่ภายใต้แนวคิดเรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในการสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อสานต่อภารกิจที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายภายใต้การพัฒนาแห่งสหประชาชาติ โดยใช้ชื่อว่า “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” หรือวาระการพัฒนา ค.ศ. 2030 ซึ่งครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2559 จนถึง พ.ศ. 2573 ทั้งนี้ ผู้นำจากประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติ จำนวน 193 ประเทศ ได้ร่วมลงนามรับรองเมื่อเดือนกันยายน 2558 และได้มีผลให้ดำเนินการอย่างเป็นทางการแล้ว

ภาพที่ 1 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ

ที่มา: Sustainable Development Goals, by United Nations, Department of Economic and Social Affairs, n.d., <https://sustainabledevelopment.un.org/sdgs>

ภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ทุกประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศร่ำรวย ยากจน หรือประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ต่างต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมาย เพื่อส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กับการปกป้องรักษาสภาพแวดล้อมของโลก โดยไม่ละทิ้งใครไว้ข้างหลัง ทั้งนี้ การดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าวไม่ได้เป็นพันธกรณีภายใต้กฎหมายที่ประเทศสมาชิกต้องดำเนินการ แต่ก็คาดหวังให้รัฐบาลของประเทศสมาชิกเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยอาศัย

นโยบายและกลไกของแต่ละประเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการผลักดันให้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนบรรลุผลสำเร็จ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนจะประสบความสำเร็จได้นั้นย่อมขึ้นอยู่กับนโยบาย แผนงาน และโครงการของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ซึ่งได้แก่ รัฐบาล ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน นำวาระการพัฒนาดังกล่าวไปปฏิบัติอย่างเต็มที่ให้บรรลุผลสำเร็จ ตลอดจนติดตามความก้าวหน้าในการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องด้วย (United Nations, Department of Public Information, n.d.)

การพัฒนาตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นวาระแห่งการพัฒนาเพื่อโลกในศตวรรษที่ 21 เช่นเดียวกับการพัฒนาตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ แต่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมีขอบเขตที่กว้างกว่า และเป็นการพัฒนาทุกพื้นที่สำหรับประชากรทั้งโลก นอกจากนี้ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนยังสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการจัดการกับรากเหง้าของปัญหาความยากจน และให้ความสำคัญกับการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและผลกระทบด้วย โดยเป็นลักษณะของการพัฒนาเป็นมิติ (dimensions) ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกัน ดังนั้น ในขณะที่เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษมุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมายขั้นต่ำของการพัฒนา ที่เน้นพื้นที่เปราะบางและกลุ่มประชากรในประเทศกำลังพัฒนาเท่านั้น

การที่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษมีความแตกต่างกัน ส่วนหนึ่งเป็นผลจากกระบวนการได้มาซึ่งกรอบประเด็นและเป้าหมายของการพัฒนา กล่าวคือ เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษสะท้อนมุมมองการแก้ไขปัญหาของโลกแบบเส้นตรงภายใต้กระบวนการแบบบนลงล่าง เนื่องด้วยกระบวนการได้มาซึ่งเป้าหมายนั้น มาจากการร่างของคณะผู้เชี่ยวชาญ โดยขาดการมีส่วนร่วมระหว่างประเทศสมาชิกในการหารือประเด็นปัญหาสำคัญของโลก ซึ่งแตกต่างจากเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่จัดทำขึ้นจากการมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อมระหว่างประชาคมโลก ตั้งแต่ระดับปัจเจกผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต ระดับองค์กรภาคประชาสังคมผ่านการประชุมระดมความคิดเห็นในรายประเด็นและระดับพื้นที่ จนไปถึงระดับภาครัฐ และผู้นำประเทศผ่านการประชุมระดับผู้เชี่ยวชาญและการประชุมสุดยอดผู้นำโลก เพื่อให้ได้มาซึ่งกรอบประเด็นที่ครอบคลุมปัญหาสำคัญของประเทศกำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาแล้ว (ณัชฎา คงศรี, 2560) ฉะนั้น เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมาย จึงเป็นเป้าหมายร่วมกันของประชาคมโลก ที่ทำให้ทุกประเทศได้มองเห็นปัญหาของโลกที่จะต้องจัดการร่วมกันให้ได้ภายในศตวรรษที่ 21

อย่างไรก็ดี นอกจากการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันในการพัฒนาที่ยั่งยืนแล้ว ยังมีโจทย์สำคัญที่เป็นความท้าทายต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับโลก ที่ทุกประเทศจำเป็นต้องตระหนักและหาวิธีการรับมือร่วมกัน ซึ่งได้แก่

1. การเพิ่มของจำนวนประชากร จากรายงาน The World Population Prospects: The 2017 Revision ขององค์การสหประชาชาติ จำนวนประชากรโลกเมื่อเดือนมิถุนายน 2560 มีจำนวนประมาณ 7.6 พันล้านคน และมีการประเมินว่าใน พ.ศ. 2573 จำนวนประชากรโลกจะเพิ่มเป็น 8.6 พันล้านคน ใน พ.ศ. 2593 จะเพิ่มเป็น 9.8 พันล้านคน และใน พ.ศ. 2643 (ค.ศ. 2100) จะสูงถึง 11.2 พันล้านคน หรือเพิ่มขึ้นประมาณ 83 ล้านคนต่อปี (United Nations, Department of Economic and Social Affairs, 2017, p.1) จำนวนประชากรโลกที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้ปริมาณการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพิ่มตามไปด้วย ในขณะที่ทรัพยากร

ธรรมชาติบางประเภทมีจำกัดและไม่สามารถสร้างทดแทนได้ ดังนั้น ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการแย่งชิงปัจจัยการผลิตและการบริโภคย่อมทวีความรุนแรงขึ้น

2. ความเหลื่อมล้ำที่เพิ่มสูงขึ้นทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ ความเหลื่อมล้ำหรือความแตกต่างทางชนชั้นนำมาซึ่งความไม่เป็นธรรมในหลาย ๆ ด้าน ผู้ที่มีฐานะสูงกว่าย่อมมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่า มีพลังต่อรองมากกว่า อีกทั้งได้เปรียบในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ทรัพยากร บริการสาธารณะ และโอกาสในการกำหนดทิศทางของสังคมและประเทศชาติ ในขณะที่ผู้มีฐานะต่ำกว่ามักถูกเอารัดเอาเปรียบ และถูกทิ้งไว้ข้างหลังมากขึ้น ปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงส่งผลต่อความสัมพันธ์ของคนในประเทศเดียวกัน แต่ยังมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประเทศสูงขึ้นด้วย เนื่องจากประเทศที่ร่ำรวยกว่าจะใช้พลังต่อรองเข้าไปใช้ทรัพยากรของประเทศที่ยากจนกว่า โดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของคนในประเทศนั้น ๆ

3. ความเข้มข้นของการแข่งขันในตลาดโลก การแข่งขันอย่างเข้มข้นในตลาดโลกส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ มุ่งสร้างความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม ขยายตลาดการค้าการลงทุน และเพิ่มปริมาณการผลิตและบริโภค ราวใดที่การแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศยังเข้มข้นขึ้นเรื่อย ๆ ปัญหาของการเบียดเบียนธรรมชาติย่อมมีอยู่ต่อไป

นอกจากประเด็นข้างต้นแล้ว การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ยังมีความท้าทายในเรื่องการระดมทุน ทรัพยากร และการสนับสนุนอีกด้วย โดยสิ่งที่ปรากฏเป็นอุปสรรคใหญ่คือเรื่องเงินทุน โดยคาดว่าวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องใช้งบประมาณสูงหลายล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ (United Nations, Department of Public Information, n.d.) และประเทศที่มีรายได้น้อยย่อมต้องอาศัยการสนับสนุนช่วยเหลือจากประเทศที่มีรายได้มากกว่า ซึ่งการระดมทุนให้ได้จำนวนมหาศาลนั้นมีความเป็นไปได้ยาก แม้แต่จำนวนเงินช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (development aid) ที่ประเทศสมาชิก 35 ประเทศขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) ได้ให้แก่ประเทศยากจนเมื่อ พ.ศ. 2560 ยังมีเพียง 146.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (OECD, 2018) นอกจากนี้ วาระการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นเรื่องของความสมัครใจ มิได้เป็นข้อผูกพันที่ประเทศสมาชิกจะต้องปฏิบัติตามหรือมีกลไกบังคับแต่อย่างใด ดังนั้น การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนใน พ.ศ. 2573 โดยไม่ละทิ้งใครไว้ข้างหลัง ยังเป็นสิ่งที่น่ากังวลว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ (ประกฤษดิ์ เทพชาตรี, 2558)

ทิศทางการพัฒนาของประเทศไทย

ในช่วงเวลาก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ประเทศไทยมีทิศทางการพัฒนาที่ใช้เศรษฐกิจนำ เช่นเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ด้วยมีข้อได้เปรียบหลายประการ ทั้งค่าแรงที่ถูกกว่า ทรัพยากรมีความอุดมสมบูรณ์ และภูมิศาสตร์ที่ตั้งของประเทศเหมาะแก่การเป็นศูนย์กลางของภูมิภาค ประกอบกับรัฐบาลไทยเร่งดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและส่งเสริมการค้าเสรี ทำให้สามารถดึงดูดผู้ประกอบการจากต่างประเทศเข้ามาตั้งฐานการผลิต และดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ในประเทศได้เป็นจำนวนมาก โดยมีการคาดการณ์ว่าประเทศไทยจะเป็นเสือเศรษฐกิจตัวที่ห้าแห่งภูมิภาคเอเชีย

จากการดำเนินนโยบายโดยใช้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นตัวนำ ทำให้การพัฒนาในด้านอื่น ๆ ของประเทศลดความสำคัญลงไป ซึ่งจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของไทยในช่วงก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ (ระหว่าง พ.ศ. 2504-2539) เน้นเรื่องการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยมีฐานคิดว่าเมื่อเศรษฐกิจขยายตัว รายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชนจะสูงขึ้นตามไปด้วย ฉะนั้น ระบบเศรษฐกิจไทยในเวลานั้นจึงพึ่งพิงอุตสาหกรรมและการส่งออกเป็นหลัก แรงงานจำนวนมากจึงย้ายออกจากภาคการเกษตรเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม ประชากรจากชนบทหลั่งไหลเข้าสู่กรุงเทพมหานคร การเติบโตจึงกระจุกตัวและแออัด นอกจากนี้ ยังเกิดกระแสการนิยมบริโภคนิยม อันเกิดจากการเลียนแบบวัฒนธรรมทุนนิยมตะวันตก ที่กระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายโดยขาดความระมัดระวัง ดังนั้น ในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจไทยเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 9-10 จึงเป็นการเติบโตแบบรวดเร็ว แต่ไม่มั่นคงและยั่งยืน วิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ไม่เพียงสะท้อนให้เห็นความอ่อนแอของระบบเศรษฐกิจไทยเท่านั้น แต่ยังชี้ให้เห็นปัญหาและจุดบกพร่องของการพัฒนาประเทศในระยะที่ผ่านมา ซึ่งได้แก่ การขาดธรรมาภิบาลในการดำเนินกิจการ การทุจริตคอร์รัปชัน การผลิตที่ไม่คำนึงถึงต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมการบริโภคที่ไม่เหมาะสม ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และโอกาส การละเลยการพัฒนาทุนมนุษย์ รวมถึงความอ่อนแอของระบบสวัสดิการทางสังคมที่ไม่สามารถช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจได้ เช่น การว่างงาน ความยากจน เป็นต้น

ภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจ ประเทศไทยได้ปรับกระบวนทัศน์ในการพัฒนาประเทศสู่ความพอเพียงและความยั่งยืนมากขึ้น โดยได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานแก่ประชาชนคนไทย พร้อมกับนำแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในกระแสโลกมาเป็นกรอบในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคงยั่งยืน และสามารถเชื่อมโยงกับโลกภายนอกได้ สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ซึ่งเป็นแผนพัฒนาฯ ที่นำมาใช้ในช่วงที่ประเทศกำลังเผชิญกับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจ มีกระบวนการพัฒนาที่แตกต่างไปจากแผนพัฒนาฯ ฉบับก่อน ๆ โดยมีการเชื่อมโยงมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน และให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ส่วนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศให้เกิดความสมดุล ทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประเทศพ้นวิกฤติ และดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546, น. 7) ทั้งนี้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน เนื่องด้วยเป็นหลักคิดที่ส่งเสริมให้การดำเนินการต่าง ๆ อยู่บนพื้นฐานของความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน และสามารถพึ่งพาตนเองได้ ด้วยการนำความรู้และคุณธรรมมาเป็นองค์ประกอบในการคิดพิจารณา เพื่อนำไปสู่การดำเนินการที่สมดุลและได้ผลลัพธ์ที่ยั่งยืน

แผนพัฒนาฯ ฉบับต่อ ๆ มา ตลอดจนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบัน ยังคงยึดหลักสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และ 3) คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา มาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยังได้จัดทำให้สอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะยาว 20 ปี อีกทั้งนำประเด็นการพัฒนาที่สำคัญของ

ประเด็นการปฏิรูปประเทศ 37 วาระ และรูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ “ประเทศไทย 4.0” มาบูรณาการด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560, น. 1-2)

จากข้างต้น แผนพัฒนาประเทศทั้งระยะกลางและระยะยาวได้นำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติมาผนวกเข้าไว้ด้วย โดยรัฐบาลมีนโยบายนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้การพัฒนาประเทศในทุกมิติประสบความสำเร็จและเหมาะสมกับบริบทของประเทศ ทั้งนี้ รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) เพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกระดับชาติในการกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนของไทย การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ตลอดจนการพัฒนาข้อมูลและสถิติ เพื่อสนับสนุนการติดตามผลการดำเนินงานตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ พร้อมกันนี้ รัฐบาลยังให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกิจกรรมเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ซึ่งครอบคลุมภาคเอกชน ภาคประชาสังคม วิชาการ เยาวชน และฝ่ายนิติบัญญัติ เพื่อให้ตัวแทนของภาคส่วนต่าง ๆ ได้นำความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์มาสนับสนุนการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของไทยให้มีพลังมากขึ้น (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, คณะทำงานจัดทำรายงานผลการดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2560, น. 5) นอกจากนี้ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังได้กำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศที่สมดุลระหว่างคน สังคม และเศรษฐกิจ ในรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศ เช่น การกำหนดให้การปฏิรูปประเทศต้องสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ และการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน เป็นต้น

จากรายงานผลการทบทวนการดำเนินการตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ระดับชาติโดยสมัครใจของประเทศไทย พ.ศ. 2560 สะท้อนให้เห็นความตื่นตัวและความก้าวหน้าของไทยในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ อย่างไรก็ตาม ในรายงาน SDGs Index and Dashboards ประจำปี พ.ศ. 2560* ซึ่งได้ประเมินสถานการณ์เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศต่าง ๆ จำนวน 157 ประเทศ ประเทศไทยได้รับการจัดให้อยู่ในอันดับที่ 55 ซึ่งเลื่อนขึ้นมาจากปีก่อนหน้าที่อยู่ในอันดับที่ 61 หากพิจารณาในระดับเป้าหมาย ประเทศไทยสามารถทำได้ดีเพียงเป้าหมายเดียว คือ เป้าหมายที่ 1: การยุติความยากจน ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ประเทศไทยดำเนินการได้ดีมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่การพัฒนาภายใต้เป้าหมายแห่งสหประชาชาติ โดยสามารถลดสัดส่วนประชากรที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนของประเทศจากร้อยละ 42.3 ใน พ.ศ. 2543 เหลือร้อยละ 7.2 ใน พ.ศ. 2558 นอกจากนี้ รายงานฉบับดังกล่าวยังระบุว่าประเด็นเร่งด่วนที่ประเทศไทยจำเป็นต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในลำดับแรก ๆ ได้แก่ เป้าหมายที่ 2: การขจัดความหิวโหย, เป้าหมายที่ 3: การสร้างหลักประกันการมีสุขภาพดี, เป้าหมายที่ 9: การสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงและส่งเสริมนวัตกรรม, เป้าหมายที่ 13: การรับมือกับความ

* จัดทำโดย Sustainable Development Solutions Network (SDSN) ร่วมกับ The Bertelsmann Stiftung สำหรับข้อมูลที่ใช้จัดอันดับเป็นการรวบรวมจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น UNESCO, WHO, World Bank, UNDP ฯลฯ

เปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ, เป้าหมายที่ 15: ปกป้อง พืชพันธุ์ และส่งเสริมการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน และเป้าหมายที่ 16: ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและยุติธรรม (“บทสรุป SDGs ไทยปี 2560: อีกไกลแค่ไหนจึงจะไปถึงเป้าหมาย”, 2560)

นอกจากประเด็นเร่งด่วนที่เป็นข้อเสนอในรายงานข้างต้นแล้ว การพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทยจะประสบความสำเร็จได้หรือไม่ นั้น ย่อมมีความเกี่ยวเนื่องกับความสำเร็จในการจัดการกับปัญหาที่ฝังรากลึกในสังคมไทยด้วย สำหรับประเด็นปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย ได้แก่

1. การทุจริตคอร์รัปชัน จากดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (Corruption Perceptions Index: CPI) ประจำปี พ.ศ. 2560 ขององค์การเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International: TI) ประเทศไทยได้คะแนน 37 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน และอยู่ในอันดับที่ 96 จากการจัดอันดับทั้งหมด 180 ประเทศทั่วโลก เมื่อเทียบกับดัชนีชี้วัดฯ ประจำปี พ.ศ. 2559 ประเทศไทยได้คะแนนสูงขึ้น และอยู่ในอันดับที่ดีขึ้น โดยเมื่อ พ.ศ. 2559 ประเทศไทยได้คะแนน 35 คะแนน และอยู่ในอันดับที่ 101 อย่างไรก็ตาม องค์การเพื่อความโปร่งใสนานาชาติได้ระบุว่า คะแนนที่เพิ่มขึ้นนั้นน้อยมาก หากพิจารณาในเชิงสถิติก็ไม่แน่ว่าเป็นพัฒนาการที่ดีขึ้น (“องค์กรเพื่อความโปร่งใสฯ: ปัญหาคอร์รัปชันไม่ดีขึ้น คสช. ไม่ทำตามที่ว่าไว้,” 2561) อีกทั้งกรณีการทุจริตที่มีการนำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องในขณะนี้ ก็สะท้อนให้เห็นว่าการทุจริตคอร์รัปชันยังคงเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศไทย และเป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการภาครัฐ การใช้งบประมาณอย่างถูกต้องเหมาะสม และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

2. ความเหลื่อมล้ำ จากข้อมูลในรายงาน Credit Suisse's Global Wealth Report เมื่อ พ.ศ. 2559 ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำสูงที่สุดเป็นอันดับ 3 ของโลก รองจากรัสเซีย และอินเดีย ซึ่งการจัดอันดับดังกล่าวก็มีความสอดคล้องกับข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ที่ระบุว่า ความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา ไม่ได้ลดลงเลย แม้ว่าปัญหาความยากจนในประเทศจะลดลงก็ตาม (“50 ปีผ่านไปความเหลื่อมล้ำไม่เคยลดลง สศช. ชี้ปล่อยธุรกิจใหญ่ใช้อำนาจไม่แฟร์,” 2560) ความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นเป็นปัญหาที่นำไปสู่ความอยุติธรรมในสังคมไทย และก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมในด้านต่าง ๆ ทั้งการกระจายรายได้ การจัดสรรทรัพยากร การเข้าถึงโอกาสที่ดีในทางสังคม อาทิ การศึกษา และการรักษาพยาบาล รวมทั้งสิทธิและอำนาจต่อรองในทางการเมืองด้วย

3. ปัญหาของระบบราชการ ประเทศไทยมีการปฏิรูประบบราชการครั้งสำคัญ ซึ่งเริ่มต้นเมื่อ พ.ศ. 2545 และดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องทุกรัฐบาล แต่จนถึงปัจจุบันปัญหาในระบบราชการไทยยังคงมีอยู่มาก ทั้งเรื่องระบบอุปถัมภ์ การทุจริตและประพฤติมิชอบ การทำงานที่ยังยึดหลักโครงสร้างและอำนาจสั่งการเป็นหลัก การบริหารงานบุคคลที่ไม่เอื้อให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานได้เต็มตามศักยภาพ และไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติ และร่วมตรวจสอบอย่างแท้จริง ปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขไปพร้อม ๆ กับการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และพฤติกรรมของบุคลากรภาครัฐ เพื่อให้ระบบราชการเป็นที่ไว้วางใจ รับผิดชอบต่อประชาชน และสามารถเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างสมบูรณ์

4. การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (climate change) และวิกฤติด้านทรัพยากรธรรมชาติ ประเทศไทยได้พัฒนานโยบายและแผนงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้มีความสอดคล้องกับพันธสัญญาระหว่างประเทศที่มีต่ออนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC) และพิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol) เพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศโลกที่ส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชน ทั้งเรื่องการผลิตอาหาร และปัญหาสุขภาพอนามัย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยจะมีนโยบาย แผนงาน และมาตรการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แต่ที่ผ่านมายังคงมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่ประหยัด และมีการทำลายระบบนิเวศทางธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องดังกล่าวยังไม่เข้มข้นเพียงพอ ซึ่งจะเห็นได้จากปริมาณขยะจำนวนมากในแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยเมื่อ พ.ศ. 2558 ผลการสำรวจโดยทีมนักวิจัยมหาวิทยาลัยจอร์เจียได้ระบุว่า ไทยเป็นประเทศที่ทิ้งขยะลงทะเลมากที่สุดเป็นอันดับที่ 5 ของโลก (“วิกฤต “ขยะทะเลไทย” ไม่ช่วยกันพิงแน่”, 2560) นอกจากนี้ มลพิษทางอากาศในเมืองใหญ่ยังสูงเกินมาตรฐาน และพื้นที่ป่าไม้มีขนาดเล็กลง โดยเมื่อ พ.ศ. 2559 ประเทศไทยเหลือพื้นที่ป่าไม้เพียง 102 ล้านไร่โดยประมาณ หรือร้อยละ 31.58 ของพื้นที่ประเทศ (สำนักจัดการที่ดินป่าไม้, กรมป่าไม้, 2560) อีกทั้งคนจำนวนมากในประเทศยังดำเนินชีวิตแบบไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ทำจากพลาสติกเป็นจำนวนมาก และไม่แยกประเภทขยะในครัวเรือน ฉะนั้นโครงการรณรงค์ต่าง ๆ จึงยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรในการปลูกฝังสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในสังคม อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปัญหาที่ฝังรากลึกในสังคมไทยจำเป็นต้องแก้ไขด้วยการพัฒนาทุนมนุษย์โดยกระบวนการเรียนรู้คู่คุณธรรม หากทุนมนุษย์ได้รับการพัฒนาศักยภาพ ได้รับการปลูกจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม และรู้จักปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตให้กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมและขนบธรรมเนียมที่ดีงาม ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ในระยะยาว และยังสามารถเป็นพลังขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมายความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนได้

บทบาทของรัฐสภาในการสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

รัฐบาลในฐานะฝ่ายบริหารของประเทศ มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแผนงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ รวมทั้งมีหน้าที่กำกับดูแลหน่วยงานและบุคลากรของรัฐให้ปฏิบัติและติดตามผลของการพัฒนา แต่การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และนโยบายของรัฐบาลตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนจากฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภา ทั้งการพัฒนาปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การพิจารณาอนุมัติงบประมาณแผ่นดิน และการติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณและการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนและสมดุล

ปัจจุบัน สภานิติบัญญัติแห่งชาติของไทยได้ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยได้สนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายบริหารผ่านการพิจารณาร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และติดตามความคืบหน้าการดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านกลไกการทำงานของคณะกรรมการสิทธิการสามัญ

ในแต่ละด้าน และมีคณะกรรมการติดตามความคืบหน้าของการปฏิบัติตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (คณะกรรมการภายใต้คณะกรรมการต่างประเทศ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ) เพื่อติดตามความคืบหน้าในการดำเนินการ และส่งเสริมบทบาทของฝ่ายนิติบัญญัติในการร่วมขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติยังได้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และแนวปฏิบัติที่ดีกับประชาคมรัฐสภาระหว่างประเทศในระดับต่าง ๆ อย่างเช่น สหภาพรัฐสภา (Inter-Parliamentary Union: IPU) และสมัชชารัฐสภาอาเซียน (ASEAN Inter-Parliamentary Assembly: AIPA) (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สำนักองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ, 2559, น. 2; คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, คณะทำงานจัดทำรายงานผลการดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2560, น. 9)

นอกจากการดำเนินงานข้างต้นแล้ว สภานิติบัญญัติแห่งชาติและรัฐสภาชุดใหม่ที่จะมีขึ้นในอนาคตยังสามารถนำแนวทางในคู่มือ “Parliament’s Role in Implementing the Sustainable Development Goals” ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme :UNDP) องค์การสมาชิกรัฐสภานานาชาติเพื่อการต่อต้านการทุจริต (Global Organization of Parliamentarians Against Corruption: GOPAC) และธนาคารเพื่อการพัฒนาอิสลาม (Islamic Development Bank: IDB) มาประยุกต์ใช้ในบริบทของไทย เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับประเทศและระดับสากล ซึ่งในที่นี้จะขอกล่าวถึงข้อเสนอแนะบางประการที่คู่มือดังกล่าวได้นำเสนอไว้ ดังนี้

1. การทำหน้าที่ในคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ในการขับเคลื่อนประเทศสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ รัฐบาลแต่ละประเทศจะจัดตั้งคณะกรรมการพิเศษเพื่อกำหนดนโยบาย ขับเคลื่อนการปฏิบัติ และติดตามผลของการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานของคณะกรรมการดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รอบคอบ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ควรแต่งตั้งสมาชิกรัฐสภาทั้งที่มาจากฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาล ตลอดจนตัวแทนของภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เข้าร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการชุดดังกล่าวด้วย เมื่อสมาชิกรัฐสภาได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการชุดดังกล่าวแล้ว จะมีส่วนช่วยผลักดันให้มีกลไกการรายงานผลการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา ซึ่งจะเป็นผลดีแก่รัฐสภาในการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร และสามารถหยิบยกประเด็นเร่งด่วนขึ้นมาพิจารณาเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาประเทศผ่านกลไกการทำงานของรัฐสภาได้ เช่น การตรากฎหมาย การพิจารณาเพื่ออนุมัติหรือจัดสรรงบประมาณ เป็นต้น สำหรับประเทศไทย รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อเป็นกลไกหลักในการพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559 ไม่ได้กำหนดให้คณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วยตัวแทนจากฝ่ายนิติบัญญัติ หากในอนาคตสามารถกำหนดให้มีตัวแทนจากฝ่ายนิติบัญญัติเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการชุดนี้ได้ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการประสานเชื่อมโยงกันระหว่างรัฐบาลและรัฐสภาในการกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศไปสู่อนาคตที่พึงประสงค์

2. การทำงานร่วมกับองค์กรตรวจสอบและหน่วยงานด้านสถิติข้อมูล โดยทั่วไปองค์กรตรวจสอบมีหน้าที่ในการติดตามการดำเนินงานของรัฐบาลและจัดทำรายงานผลการตรวจสอบ โดยองค์กรตรวจสอบบางแห่งกำหนดให้รายงานผลไปยังรัฐบาล ในขณะที่บางแห่งกำหนดให้รายงานผลต่อรัฐสภา แต่ไม่ว่าระเบียบหรือรูปแบบการรายงานผลนั้นจะเป็นลักษณะใด หากรัฐสภามีความร่วมมือในการทำงานกับองค์กรตรวจสอบแล้ว ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการติดตามประเมินผลการปฏิบัติตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของรัฐบาล อย่างเช่น การประสานความร่วมมือกับองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจเงินแผ่นดิน ในกรณีของประเทศไทย คือคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน โดยปกติแล้วองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจเงินแผ่นดินจะมีหน้าที่รายงานผลต่อรัฐสภาและคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรัฐสภาสามารถใช้กระบวนการตรงนี้ในการประสานงานอย่างใกล้ชิดกับองค์กรดังกล่าว เพื่อตรวจสอบการใช้จ่ายเงินและการบริหารการเงินของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาลว่าเป็นไปตามแผนการพัฒนาประเทศหรือไม่ อีกทั้งยังเป็นผลบวกต่อธรรมาภิบาลในการอนุมัติงบประมาณของรัฐสภาด้วย นอกจากนี้ รัฐสภายังสามารถประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับองค์กรตรวจสอบอื่น ๆ อย่างเช่น องค์กรด้านการปราบปรามทุจริต องค์กรด้านสิทธิมนุษยชน ตลอดจนหน่วยงานด้านสถิติข้อมูลและการสำรวจของประเทศ เพื่อให้มีการนำข้อมูลสถิติต่าง ๆ อาทิ จำนวนประชากร รายได้เฉลี่ยของประชากร พฤติกรรมการบริโภค อัตราการว่างงาน การถือครองที่ดิน การเข้าถึงอนามัยและสวัสดิการ ฯลฯ มาประกอบการพิจารณาในเชิงลึกเพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย และผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาของประชาชนได้ตรงตามเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน รัฐสภาในฐานะที่เป็นสถาบันตัวแทนของประชาชน สามารถทำหน้าที่เป็นแกนหลักในการเชื่อมโยงประชาชนกับรัฐ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานของรัฐสภา ตั้งแต่การรับทราบข้อมูลข่าวสาร เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาและติดตามการพิจารณาร่างกฎหมายและเรื่องสำคัญของประเทศ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้น เช่น การแสดงความคิดเห็นต่อร่างกฎหมาย การริเริ่มเสนอร่างกฎหมายเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา เป็นต้น การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานของรัฐสภา เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศ และยังเป็นการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยให้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิต

4. การพัฒนาบุคลากรของรัฐสภา เนื่องด้วยร่างกฎหมาย ประเด็น และปัญหาที่เข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภานั้นมีจำนวนมากและหลากหลาย แม้แต่เรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนก็ยังมีหลายมิติและมีความเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน ดังนั้น สมาชิกรัฐสภาและคณะกรรมการจึงต้องมีหน่วยงานและบุคลากรที่มีคุณภาพช่วยสนับสนุนการปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รอบคอบ และทันต่อสถานการณ์ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐสภาจึงต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติสอดคล้องกับงาน และมีศักยภาพสูงในการขับเคลื่อนงานของรัฐสภา ทั้งงานด้านเลขานุการและงานด้านวิชาการ สำหรับการสนับสนุนการดำเนินงานของรัฐสภาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากเจ้าหน้าที่ของรัฐสภาจะตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนแล้ว ยังจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ต้องทราบถึงแนวทางปฏิบัติและ

ผู้รับผิดชอบหลักที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และนโยบายของรัฐบาลตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วย ฉะนั้น งานบริหารทรัพยากรบุคคลของรัฐบาลจึงต้องมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถพัฒนาบุคลากรของรัฐบาล ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพและพร้อมที่จะปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวมภายใต้ความคาดหวังของประชาชนตาม กรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

บทสรุป

สภาพเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาในอดีตที่มุ่งเน้นเรื่อง การขยายตัวทางเศรษฐกิจและความทันสมัยตามแนวคิดเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ ได้กระตุ้นให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และผลกระทบที่มีต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยเมื่อ พ.ศ. 2530 คณะกรรมาธิการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา หรือคณะกรรมาธิการบรินต์ท์แลนด์ ได้จัดทำข้อเสนอต่อองค์การสหประชาชาติ เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบใหม่ที่สามารถลดผลกระทบด้าน สิ่งแวดล้อม

เมื่อวาระการพัฒนาแห่งสหประชาชาติสิ้นสุดลงในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2558 องค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาขึ้นมาใหม่ภายใต้แนวคิดเรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อสานต่อภารกิจที่ยังไม่บรรลุผลสำเร็จภายใต้เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ และเพื่อขยายขอบเขตของการพัฒนาให้ครอบคลุมทุกประเทศ ทั้งประเทศกำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังนั้น เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติจึงเป็นเป้าหมายของการพัฒนาร่วมกันของ ประชาคมโลก ที่ทำให้ทุกประเทศได้มองเห็นปัญหาของโลกที่จะต้องจัดการร่วมกัน เพื่อให้การพัฒนาของโลก ยุคใหม่มีความสมดุลยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

สำหรับประเทศไทย วิฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 เปรียบเสมือนจุดเปลี่ยนที่ทำให้รัฐบาลและประชาชน ได้ตระหนักถึงจุดบกพร่องของการพัฒนาประเทศในอดีต ที่ให้ความสำคัญกับความเจริญทางเศรษฐกิจและวัตถุ มากกว่าเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ ดังนั้น หลังเกิดวิฤติเศรษฐกิจ ประเทศไทยจึงปรับกระบวนทัศน์ในการพัฒนาประเทศสู่ความพอเพียงและความยั่งยืนมากขึ้น โดยยึดหลัก สำคัญ 3 ประการ คือ 1) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) การพัฒนาที่ยั่งยืน และ 3) คนเป็นศูนย์กลางของ การพัฒนา ปัจจุบัน แผนพัฒนาประเทศทั้งระยะกลางและระยะยาว อาทิ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ยังคงยึดหลักสำคัญดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง และในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังบัญญัติให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของตนเอง เพื่อให้การพัฒนาประเทศในทุกมิติประสบความสำเร็จ อย่างยั่งยืน และเหมาะสมกับบริบทของคนไทย นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการพัฒนา ที่ยั่งยืน เพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกระดับชาติในการกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ ตามแนวทางขององค์การสหประชาชาติอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญ ซึ่งได้แก่ การทุจริตคอร์รัปชัน ความเหลื่อมล้ำ ปัญหาเรื่องประสิทธิภาพและธรรมาภิบาลในระบบราชการ และการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

และวิกฤติด้านทรัพยากรธรรมชาติ ยังคงเป็นปัญหาสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการจัดการแก้ไขอย่างจริงจังและเป็นระบบ เพื่อให้นโยบายและแผนงานที่กำหนดไว้ สามารถนำประเทศไปสู่เป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม

แม้ว่ารัฐบาลในฐานะฝ่ายบริหารของประเทศ จะเป็นผู้มีบทบาทหลักในการปฏิบัติตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ แต่ก็จำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภาในการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้อง การพิจารณาจัดสรรงบประมาณ และการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ฉะนั้น รัฐสภาจึงต้องส่งเสริมบทบาทของตนเองในการร่วมขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในระดับต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำข้อมูล ความรู้ เทคนิค และประสบการณ์มาช่วยสนับสนุนการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ขณะเดียวกันรัฐสภายังสามารถทำหน้าที่เป็นแกนหลักในการเชื่อมโยงประชาชนกับรัฐ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนาประเทศผ่านกลไกของรัฐสภา ตลอดจนการปรับปรุงระบบงานและพัฒนาบุคลากรของรัฐสภาให้สามารถปฏิบัติงานเชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับบริบทของการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน

ท้ายที่สุด การพัฒนาที่ยั่งยืนจะประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องพัฒนาทุนมนุษย์ เพื่อให้คนในประเทศได้รับการพัฒนาศักยภาพให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีคุณธรรมภายในกรอบกติกาของสังคม และสามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตให้กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมและขนบธรรมเนียมที่ดีงาม โดยไม่ทิ้งภาระให้แก่คนรุ่นต่อไป

จัดทำโดย

นางอรณิชา รุ่งธิพานนท์

วิทยากรชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ

โทร. 0 2244 2060 โทรสาร 0 2244 2058

email: sapagroup01@gmail.com

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมป่าไม้, สำนักจัดการที่ดินป่าไม้. (2560). **เนื้อที่ป่าไม้ของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2516–2559**. สืบค้น 30 พฤษภาคม 2561 จาก <http://forestinfo.forest.go.th/55/Content.aspx?id=72>
- กระทรวงการต่างประเทศ, กรมองค์การระหว่างประเทศ. (2557). **ประเทศไทยกับประเด็นระหว่างประเทศ เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ**. สืบค้น 24 เมษายน 2561 จาก <http://www.mfa.go.th/main/th/issues/42456>
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ. (2556). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน**. สืบค้น 21 มีนาคม 2561 จาก <http://www.manpattanalibrary.com/admin/pdf/774/pdffile.pdf>
- การใช้มาตรการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก**. (2559). สืบค้น 30 พฤษภาคม 2561 จาก <http://www.environnet.in.th/archives/1505>
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, คณะทำงานจัดทำรายงานผลการดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2560). **รายงานผลการทบทวนการดำเนินการตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ระดับชาติโดยสมัครใจของประเทศไทย ปี 2560**. สืบค้น 30 มีนาคม 2561 จาก <http://www.mfa.go.th/sep4sdgs/contents/filemanager/images/sep/VNR%20Thai%20%2B%20Annex.pdf>
- ณัชฎา คงศรี. (2560). **จาก MDGs สู่ SDGs เป้าหมายการพัฒนาที่เปลี่ยนไปเพื่อความยั่งยืน**. สืบค้น 24 เมษายน 2561 จาก <https://sdgmove.com/2017/08/13/mdgstosdgs/>
- บทสรุป SDGs ไทยปี 2560: อีกไกลแค่ไหนจึงจะไปถึงเป้าหมาย**. (2560). สืบค้น 30 มีนาคม 2561 จาก <https://thaipublica.org/2017/12/sdg2017-review/>
- ปฐมพงษ์ บำเร็บ และวสุธิตา นักเกษม. (มีนาคม 2560). จากเศรษฐกิจดิจิทัลสู่ประเทศไทย 4.0. **รัฐสภาสาร**, 65(3), 7-25.
- ประภัสสร เทพชาตรี. (2558). **Sustainable Development Goals (SDGs)**. สืบค้น 24 เมษายน 2561 จาก <http://www.drprapat.com/sustainable-development-goals-sdgs/>
- ประเทศไทยได้รับการจัดอันดับที่ 55 มีความก้าวหน้าในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน**. (ม.ป.ป.). สืบค้น 18 มิถุนายน 2561 จาก <http://www.tsdf.or.th/th/sdgs-sdindexes/10941->
- “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559” (21 เมษายน 2559). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 133 ตอนพิเศษ 92 ง, น. 1-3.
- วิกฤต “ขยะทะเลไทย” ไม่ช่วยกันพังแน่. (6 มีนาคม 2560). **โพสต์ทูเดย์**. สืบค้น 18 มิถุนายน 2561 จาก <https://www.posttoday.com/politic/report/483917>

ศิริพร สัจจามันท์. (ม.ป.ป.). แนวคิดเศรษฐศาสตร์การพัฒนา แนวคิดในการพัฒนาในระยะเวลาที่ 2 หรือ
ช่วงเวลาในทศวรรษ 1970-1980. สืบค้น 24 เมษายน 2561 จาก

<http://www.stou.ac.th/Study/Services/Sec/60335/01-03.html>

"เศรษฐกิจพอเพียง" หลักคิดสร้างสมดุลการพัฒนาสู่ Thailand 4.0. (ม.ป.ป.). สืบค้น 21 มีนาคม 2561

จาก <http://www.tsdf.or.th/th/article/10986/879-เศรษฐกิจพอเพียง-หลักคิดสร้างสมดุลการพัฒนาสู่-thai>

3 โจทย์ใหญ่ที่ทำให้การพัฒนาอย่างยั่งยืนของเอเชีย. (10 มิถุนายน 2559). ไทยพับลิก้า. สืบค้น 25 เมษายน 2561 จาก <https://thaipublica.org/2016/06/sdasia-challenge-forum/>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2546). การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย.

เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2546 การพัฒนาที่ยั่งยืน 30 มีนาคม 2546. สืบค้น

20 มีนาคม 2561 จาก http://www.nesdb.go.th/download/article/article_20150813133735.pdf

_____. (2560). สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง (พ.ศ. 2560-

2564). สืบค้น 10 พฤษภาคม 2561 จาก [http://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=](http://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=6420&filename=develop_issue)

[6420&filename=develop_issue](http://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=6420&filename=develop_issue)

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สำนักองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ. (2559). รายงานสรุปผลการ

ปฏิบัติการกิจการประชุมเชิงปฏิบัติการว่าด้วยความมีประสิทธิภาพของการพัฒนา เพื่อการปฏิบัติ

ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ระหว่างวันที่ 30-31 สิงหาคม 2559 ณ กรุงเทพมหานคร

สาธารณรัฐอินโดนีเซีย. สืบค้น 17 เมษายน 2561 จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=36671

50 ปีผ่านไปความเหลื่อมล้ำไม่เคยลดลง สศช.ชี้ปล่อยธุรกิจใหญ่ใช้อำนาจไม่แฟร์. (4 มกราคม 2560). ไทยรัฐ.

สืบค้น 25 พฤษภาคม 2561 จาก <https://www.thairath.co.th/content/827466>

องค์กรเพื่อความโปร่งใสฯ: ปัญหาคอร์รัปชันไม่ดีขึ้น สศช. ไม่ทำตามที่ว่าไว้. (21 กุมภาพันธ์ 2561). บีบีซีไทย.

สืบค้น 10 พฤษภาคม 2561 จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-43113852>

อรณิช รุ่งธิพานนท์. (2557). ภูมิภาคนิยมกับอาเซียน. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร,

สำนักวิชาการ.

ภาษาต่างประเทศ

Haque, M. S. (1999). The fate of sustainable development under Neo-liberal Regimes in developing countries. *International Political Science Review*, 20(2), 197-218.

OECD. (2018). *Development aid stable in 2017 with more sent to poorest countries*.

Retrieved April 25, 2018 from <http://www.oecd.org/newsroom/development-aid-stable-in-2017-with-more-sent-to-poorest-countries.htm>

UNCED. (1992). **Agenda 21**. Retrieved April 24, 2018 from

<https://sustainabledevelopment.un.org/outcomedocuments/agenda21>

UNDP, GOPAC and IDB. (n.d.). **Parliament's Role in Implementing the Sustainable Development Goals**. Retrieved March 21, 2018 from

<http://gopacnetwork.org/wp-content/uploads/2017/04/sdghandbook2.pdf>

United Nations, Department of Economic and Social Affairs. (2017). **World Population Prospects The 2017 Revision**. Retrieved April 26, 2018 from

https://esa.un.org/unpd/wpp/publications/Files/WPP2017_KeyFindings.pdf

United Nations, Department of Public Information. (n.d.). **The Sustainable Development Agenda**. Retrieved March 20, 2018 from

<http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>